

HONMŰVÉS Z.

PESTEN vasárnap junius 7^{kén} 1835.

K Ö L T É S Z E T.

Órizedés.

Szép vagy mint a' nyári hajnal Tiszta csendes égen, 'S nyájas mint a' május leble Illatos térségen.	Tilt szerencsém tárnai földön Mennyet illy dicsőnek: Lealázott foglya lettem Egy setét erőnek.
Jó vagy ó hölgy, mint a' napnak Kellemes sugára: Hú szerelmed nyilva fénylik Lelkem fátyolára.	Nézd, fejemre mint terült-el A' gyász rémi szárnya: Téged is befoghat, kedves, Mellettem bus árnya,
De ne rettenj: koszorúm nincs, Mellyet néked adjak, 'S int a' végzet, hogy virágként Érted elhervadjak.	Hadd hervadjak én magamban, Ne borongj, szerettem! Úgy az elfedő sirhant is Könnyebb lesz felettem.

Kund.

S Z I N É S Z E T.

Dramaturgiai füzér.

I.

MILLY IRÁNYT VEGYENEK SZINDARABJAINK.

(Befejezése a' Honműv. 43-ik száma czikkelyének.)

Nálunk, itéletem szerint, Dugonics András volt az első dramairónk, kiből ezen IRÁNYT feltalálni, a' még pályában fekvő magyar színvilág contourjait, gyengén ugyan még 's minden művészet nélkül, de még is eléggé tapadó vonásokkal adva, hogy a' nemzet egésze vele sympathisálhasson.

Mi a' szinköltést (Toldy Handbuch der ung. Poesie XXI—XXII) csaknem egy időben kezdtük ugyan a' Németekkel. Első két dramánk: Karády Pál „Balassa Menyhártja“ és Bornemissza „Klytemnestrája“ a' XVI-ik századba esik; sőt vannak nyomai, hogy ezeknél szinte egy századdal korábban is voltak a' magyar nemzetnek szini előadásai *): későbbben a' XVII. és XVIII. században Felvinczi, Kunics, Illei, Kereskényi, Faludi,

*) Horvát Istvánnál 1819. Tud. Gyűjt. V. köt. 81—82 lap. hol egy vallásáért buzgó pesti szerzetes így kiált-fel: „Ubi (t. i. a' klastromokban) divinae laudes resonabant, flagellationes, et devotae orationes fiebant, ibi heu! modo scelestorum clientum calcaria tinniunt ac cantus theatrales perstrepuunt.“

Simai, Sós és számos egyebek részint eredetileg, részint fordításban sokat adának. De a' mellett, hogy ezek csaknem egészen dramai becs nélküliek, oly nem a' nemzet életéből merítették 's életéhez szőlők valának, hogy nemcsak a' nemzet egésze előtt nem találhattak viszhangra, hanem talán egyes keblekben is keveset, ha mindjárt adattak is színen. Bessenyei „francia iskolája“ szintén nem mutathat-fel semmi kielégítőt. „Maga Bessenyei (igy szóll Toldy az idézett helyen *) a' legelmésebb, termékenyebb és önállóbb közöttük, nem szabadulhatott-meg az idegen befolyástól. Dramájának szabása, tónja, és színe francia; nemzetiségről nála szó se lehet. Az ő „Attila — Buda — és — Hunyadi“ -ja, valamint Görögjei is, nem egyebek mindennapi francia alakoknál.“

Hozzuk-fel most újabb dramáink legnagyobb részét; nézzük-át azon özön-fordításokat, melyekből csaknem egyedül áll eddigi repertoire-unk, 's kérdezzük-meg minmagunkat, mi van azokban, mi a' nemzet egészéhez szóll és szóllhat? Mi van, mi annak életével össze forr és forrhat? 's nem éppen ennek hijánya tette-e azt, hogy a' szín életünktől egészen különvált világ volt mindig, 's az maig is? Bizonyára nem talentumaink szüke, nem állandó színünk nem léte okozá hátramaradásunkat. Az elsőket ki tagadhatja? csak hogy ezek az irányt hibázták-el, mellyen indulniok kellett. A' másodiknak ezek alapítói, mihelyt olyat adnak, mi a' nemzettel állandón és minden korban rokon, arra hat, azzal egybe forr.

Dugonics jóforma valószínűségben hallatá egy távulabb magyar előkornak tónját, mellynek rokonságánál fogva is jobban kelle hatni a' nemzetre, mint akár Faludinak száraz darabjai, akár Bessenyeinek francziáji. Dugonicsban valódi magyar világot lelmi, 's a' kevés vonásokkal odavetett situatiók okvetlenül hatnak. Ő neki előre kellett mennie, hogy nemzeti szinköltészetünknek legalább contourjait ismerhettük. Az ő 4 dramája: „Toldi Miklós, Bátor Maria, Etelka Karjelben, és Kun László“ maig fenn vannak a' színpadon, 's ez mutatja, mint tartja-meg magát a' művészet tekintetében gyengébb darab is, mihelyt a' nemzettel rokonságban van, más sokkal művésziebbeknél, mellyekben ez utóbbi hibázik. Minden Dugonics után fellépett dramairók között Kátona József

*) Milly kevés legyen nálunk az igaz készületű, 's a' litteratura egészét szemmel kísérő műbíró, csak abból is kitétszik, hogy 1828 óta se találkozott senki is, ki ezen a' maga nemében megbecsülhetlen 's nálunk első historia litterariát a' nemzet előtt fejtegetései által méltánylotta volna. Toldy nekünk a' Handbuchban oly széles ismeretű 's mély kritikai litteraria historiát adott, millyet hidegségünk mellett meg sem érdemlettünk.

az, kiben e' magyar világot ismét fellelhetni; sőt nála ez már potentiára van emelve. Katona még 1814-ben írta „Bank-bánt“ és így még előbb Kisfaludy Károlynál; ő éppen olly művész lélekkel és szini ismerettel lépett-fel; de Kisfaludy pályája hosszabbra nyult, körülmény és összeköttetései 's tagadhatlanul belső ereje is csak hamar felül szárnyalák őt; noha nemzetiség Katonában mindig több van, mint Kisfaludyban. Kisfaludyt azonban ezen megjegyzés csak némelly vigjátékaiban illetheti. Már Lessing is észrevette a' nehezséget vigjátékokba nemzeti életet vihetni, úgy vihetni, hogy azok aljasak ne legyenek. Nálunk ez sokkal nehezebb, mivel nálunk a' társas élet nagyon el van darabolva, 's nincs összesítő pontja. Azonban, hogy Kisfaludyban még is elég nemzetiség van, azt egy felől bőven megmutatta Toldy (Élet és Litteratura III. Rész), más felől, a' köz tetszés, mellyel darabjai fogadtatnak. Kovács Pál 's a' legújabb vigjáték-költők ugyan e' sphaera körül forognak; de a' nemzeti életet bevinni még, úgy látszik nekem, egyik se volt egészen szerencsés, 's onnét fejtem-meg, hogy a' tetszés mindig csak részleges marad. Vörösmartyban ismét több magyar világ 's talán legtöbb mutatkozik. „Salamon, a' bujdosók, kincskeresők, Csongór és Tünde, Várnász, 's a' „fátyol titkai“ teljes értelemben vett magyar caractereket birnak; benne magyar világ 's azon irány mutatkozik, mellyet, mint mondám, ha színünket az étellel összeforrasztani akarjuk, okvetlenül követnünk kell. Vörösmartyban csak azt lehet sajnálnunk, hogy eddig színre irni nem akart: pedig benne legtöbb erő volna, melly minket magával ragadna, 's én nem hihetem, hogy kiben annyi 's olly ritka dramai talentum van, ne volna egyszersmind szini talentum is.

'S ime ezeket akarám felhozni például állításom bebizonyítására, mellyek ugyan most nagyobb részint csak tagadólag bizonyítanak mellettem; de éppen azért győzének-meg engem, hogy az eddiginél más irányon kell haladnunk, azon t. i. melly színünket a' nemzet életével összeforrasztja, a' nemzeti character-rajzok pályáján, mellyre ime már köztünk is van út mutatva, de csak mutatva. Victor Hugo 's iskolája e' részben reánk igen nagy sikerrel fogna hatni, 's darabjaink éppen úgy a' nemzetre, mint az övére az ő darabjai. Csudálni lehet, hogy a' magyar tudós társaság a' színjátékot (dramát), mellyen annyi jeleset lehet teremteni, egészen kihagyta jutalma alól; nevezetesen a' színjátéknak ezen neme nálunk sokkal jobban hatna, mint sok úgy nevezett vig vagy szomorú játék.

Garay.